

О. В. Сніговська,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, м. Одеса

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ І НОВОГРЕЦЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНІВ

У статті представлено аналіз можливих варіантів перекладу багатокомпонентних термінів і труднощів, пов'язаних з еквівалентною передачею значення фінансових та економічних термінів. Наводяться приклади українською, англійською і новогрецькою мовами. Автор систематизує найбільш поширені способи перекладу термінів, зокрема використання слів, які вже існують в мові (синоніми), запозичення іношомовних термінознаків тощо. У статті також розглядаються способи перекладу частково еквівалентної та безеквівалентної економічної термінології.

Ключові слова: термінологічна система, економічний термін, словосполучення, еквівалентність, адекватний переклад, система перекладацьких прийомів.

PECULIARITIES OF THE ENGLISH AND MODERN GREEK MULTICOMPONENT ECONOMIC TERMS TRANSLATION

Currently there is a high demand for modern science in the translation of economic texts. The translation of economic literature is considered to be pretty troublesome and laborious occupation which, in addition to the considerable amount of work, requires professional knowledge in a particular industry. The difficulties of translation of economic terms are determined in the article. The role of the translator is shown in the process of intercultural communication. An analysis of possible options for translation of multicomponent terms and difficulties in the equivalent interpretation of finance and economic terms are presented. Examples are given in Ukrainian, English and Modern Greek languages, as well the requirements for the use of economic terms and lexicon, including the terms of other sciences, the number of which reaches hundreds of thousands of words and word-combinations. The author research the most common methods of translation of economic terms, which already exist in the language (synonyms), borrowing terms from other languages, construction of the term from the parts of other words. In the article also is described how to translate partially equivalent and non-equivalent economic terminology.

Key words: terminological system, economic term, phrase (word-combination), equivalence, adequate translation, system of translation techniques.

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА АНГЛИЙСКИХ И НОВОГРЕЧЕСКИХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ МНОГОКОМПОНЕНТНЫХ ТЕРМИНОВ. О. В. СНЕГОВСКАЯ

В статье представлен анализ возможных вариантов перевода многокомпонентных терминов и трудностей, связанных с эквивалентной передачей значения финансовых и экономических терминов. Приводятся примеры на украинском, английском и новогрецеском языках. Автор систематизирует наиболее распространенные способы перевода терминов, в частности использование уже существующих в языке слов (синонимов), заимствование иноязычных терминознаков и т.д. В статье также рассматриваются способы перевода частично эквивалентной и безэквивалентной экономической терминологии.

Ключевые слова: терминологическая система, экономический термин, словосочетание, эквивалентность, адекватный перевод, система переводческих приемов.

Постановка проблеми. Глобальні зміни в світовій економіці, тісні контакти України з зарубіжними партнерами обумовлюють доцільність вивчення способів і проблем перекладу термінів економічної спрямованості. Так, зростаюча останнім часом актуальність економічних перекладів пов'язана зі зміцненням статусу нашої країни в міжнародному економічному суспільстві, посиленням її позицій на світовому ринку фінансових, банківських і страхових послуг, а також з активізацією іноземного інвестування в економіку України.

З розвитком міжнародної співпраці висвітлення актуальних питань перекладознавства набуває фахового термінологічного спрямування, однією з ознак якого є економічна термінологічна двомовність. Тому виявлення зв'язків у сучасній економічній терміносистемі і аналіз специфіки перекладу англійських і новогрецьких термінів українською мовою представляє особливий лінгвістичний інтерес. Адже терміни різних наук утворюють в усіх мовах власні системи з внутрішньою підпорядкованістю компонентів. Відтоді, головним завданням сучасної термінології стає знаходження узгодженості та відповідності систем, оскільки необхідною умовою міжмовної комунікації є еквівалентність термінів.

Актуальність даної теми обумовлена також тим, що термінологічна система є досить складним лексичним прошарком, оскільки термінологія даної галузі знаходиться у стані постійної кількісної й якісної зміни. «Фінансова термінологія є недорозвинутою і такою, що потребує значного доопрацювання за сучасних умов. Отож цілком логічним є те, що перекладачам потрібно створювати або асимілювати велику кількість термінів, які є необхідною умовою існування будь-якої галузі спеціальних знань, поповнювати шар економічної лексики української мови. З урахуванням бурхливого розвитку міжнародних економічних відносин нашої держави та недостатньої при цьому розвиненості економічної термінології української мови, питання термінологічного планування та перекладу іноземних, зокрема фінансово-економічних термінів, потребує особливої уваги з боку лінгвістів та перекладачів, тому що будь-який вузькоспеціалізований текст базується на термінах, які роблять його стислим, інформативним і конкретним» [2, с. 167].

Таким чином, дослідження проблем перекладу фінансової та міжнародно-економічної термінології в епоху динамічного розвитку торговельно-економічних відносин України зі світовою спільнотою є вимогою часу.

Аналіз досліджень і публікацій. Теорія та практика сьогоденного перекладу в Україні збагачуються креативними пошуками таких вчених, як Н. Абабілова, Г. Агапова, Н. Александро, О. Ахманова, І. Багмут, О. Баловнева, А. Белова, А. Білецький, В. Білокамінська, Л. Борисова, М. Брантес, О. Глоба, О. Дуда, Ю. Зацний, Р. Зорівчак, О. Іванова, В. Карабан, Т. Кияк, А. Коваленко, В. Комісаров, В. Копилов, І. Корунець, К. Крушельницька, А. Кульчицька, Ю. Марчук, В. Мирошніченко, А. Науменко, Л. Нелюбін, М. Новікова, І. Носенко, С. Радецька, В. Радчук, Е. Скороходько, Ю. Соболев, О. Старикова, О. Суперанська, О. Чередниченко, А. Циркаль, Л. Черноватий, К. Шипіло та ін., розробки яких зробили істотний внесок у розв'язання проблеми перекладу термінів.

Зокрема економічна термінологія не раз ставала об'єктом дослідження вітчизняних і зарубіжних мовознавців (В. Балашова, Ю. Бересток, Е. Дзіафа, М. Махінова, Ж. Мацак, Ф. Мендзелопулос, С. Пороманська, Дж. Рукенс, Л. Савицька, І. Сотиропулу, А. Сухова, Л. Чабак та ін.). Натомість, проведені дослідження охоплюють здебільшого однослівні терміни, тоді як термінологічні словосполучення розглядалися в недостатньому об'ємі. До того ж, у вітчизняній елліністиці практично відсутні компаративні дослідження, присвячені перекладу сучасної новогрецької, англійської і української еконо-

мічної термінології. Виключення складають лише наукові праці молодих українських елліністів, таких як А. Столярова, О. Леончик, що і зумовлює актуальність нашої розвідки.

Мета статті полягає у дослідженні способів відтворення англійських і новогрецьких економічних терміносполучень українською мовою.

Виклад основного матеріалу. Міжнародні економічні терміни як мовні знаки, що презентують фахові поняття, становлять суттєву складову економічних текстів і одну з головних труднощів перекладу з огляду на їх неоднозначність або відсутність перекладних термінів-відповідників. Переклад термінів вимагає знання галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів іноземною мовою і знання термінології рідною українською мовою [1].

Економічні терміни є особливим типом мовних одиниць, які часто зазнають транскрипції як способу перекладу. Джерелом транскрипції, зазвичай, є англійські, грецькі або латинські мовні елементи, в залежності від того, який корінь є основою термінологічного словосполучення мови оригіналу. Так, «економічна термінологія вирізняється своєю інтернаціональністю, бо її інтенсивному розвитку на тлі глобалізаційних процесів посприяли країни з найбільш розвинутими економіками – західний, передусім англійський світ. Водночас, працюючи з грецькою мовою, варто пам'ятати, що книжна мова катаревуса, яка ще тридцять років тому безроздільно панувала в царині грецької науки, всіляко пручалася прямим запозиченням з германських і романських мов, надаючи перевагу калькам. Проте і зараз, коли англіцизми заповнили мало не всі сфери життя не тільки грецької, а й інших європейських мов, спостерігаємо, що грецькі філологи свідомо пропонують синонім, створений на базі питомих елементів – однослівну чи багатослівну кальку (напр., λίζιγυκ – χρηματοδοτική πίστωση). І хоча в ризиковій мові продовжують побутувати прямі запозичення (часто вони є короткими, влучними словами, що допомагають економити мовні зусилля), в офіційних документах надається перевага питомим термінам чи термінологічним словосполученням. Іншу групу утворюють зворотні запозичення. До них належать слова, повністю запозичені колись з грецької, що зазнали впливу мови-реципієнта, а згодом повернулися до грецької фонетично видозміненими та, як правило, з іншим значенням: то картέλ (картель) від давньогрецького ο χάρτης, яке потрапило до латини, згодом до італійської, потім до французької, отримало в останній сучасне економічне значення і повернулося з ним до грецької. Італійське grigo (товарообіг) від грецького γύρος, яке потрапило до латини, потім до італійської, де набуло сучасного значення та повернулося з ним до новогрецької. Отже, основними джерелами, через які відбувалося поповнення грецької економічної термінології, були спочатку французька та певною мірою італійська, а згодом англійська мова» [3, с. 396–401].

Економічна термінологія не є штучною мовою, її основу складає лексика літературної мови. В основі утворення термінології лежать такі процеси як термінологізація загальнонавчальної лексики, запозичення, метафоризація. Так, економічна наука – це велика область знань, яка охоплює не тільки закони і поняття економічної діяльності, але і ряд суміжних галузей. Виходячи з цього, визначимо *види економічних термінів*:

1. Загальнонавчані терміни, які використовуються у повсякденному житті, тобто вони зрозумілі всім і можуть уживатися у будь-якій іншій галузі науки, літератури, публіцистики тощо.

2. Спеціальні неекономічні терміни, які можуть відображати відповідну сферу спеціальних знань економіки, бізнесу тощо з притаманною їй специфічною лексикою.

3. Спеціальні фінансово-економічні терміни, які містять зміст системи наукових фінансових знань і точно позначають поняття економіки.

За будовою економічні терміни поділяються на прості, що складаються з одного слова; складні – з двох слів, що пишуться разом або через дефіс; терміни-словосполучення, які складаються з декількох компонентів (багатокомпонентні).

До особливостей перекладу економічних текстів відносять: інформативну насиченість термінами; завжди стандартну і послідовну манеру викладу; використання метафор; поширеність фразеологічних еквівалентів слова; переважання словосполучень, особливо різних видів атрибутивних груп, ядром яких слугує іменник або дієслово. Зазвичай найбільш уживані і загальноприйнятні терміни беруться за основу багатокомпонентних термінів. Особливі труднощі перекладу представляють саме вони, оскільки їх значення не завжди точно відповідає значенню складових елементів. До того ж, у деяких випадках спостерігається зміна порядку компонентів атрибутивної групи з підпорядкуванням терміносполучення, що перекладається, законам української мови.

Сучасна термінологія все більше стає схильною до інтернаціоналізації через запозичення, яке є одним з найбільш продуктивних способів її поповнення і не викликає особливих утруднень при перекладі. Так, *економічні терміни іношомовного походження* утворюють численні *тематичні групи*, серед яких прийнято виділяти наступні:

1. *Назви приватних і державних структур, різні типи об'єднань*: консалтингові компанії (англ. consulting companies, новогрецьк. консάλτινγκ / συμβουλευτικές εταιρείες) – організації, що займаються консультуванням з широкого кола питань економічної діяльності; концерн (англ. consern, новогрецьк. конτσέρν π.χ. ζενοδοχείων) – добровільне об'єднання підприємств, наприклад готелів, що здійснюють спільну діяльність тощо.

2. *Назви різних економічних програм і видів комерційної діяльності (купівля-продаж товарів, оренда, торговельне посередництво тощо)*: угода аут-трейд (англ. out trade, новогрецьк. άουτ τρέιντ / εσφαλμένη συναλλαγή) – невдала через непорозуміння сторін торговельна угода; валютні операції аутрайт (англ. outright monetary transactions, новогрецьк. άουτ ράιτ / οριστικές νομισματικές συναλλαγές) – прямі грошові операції тощо.

3. *Назви осіб економічної діяльності (статус, професія, вид заняття)*: брокер-аутсайдер (англ. outside broker, новогрецьк. άουτσάιντερ μπρόκερ / μεσίτης) – біржовий спекулянт-непрофесіонал, брокер, який не є членом біржі; менеджер з маркетингу (англ. marketing manager, новогрецьк. μάρκετινγκ μάνατζερ / διευθυντής αγοράς) – експерт підприємства з питань систематизації маркетингових оцінок, складання прогнозів збуту і рекомендацій у сфері маркетингу тощо.

4. *Назви цінних паперів і валют*: подарунковий ваучер (англ. gift voucher, новогрецьк. βάουτσερ / κουπόνι δώρου); емісія євробондів (англ. Eurobond issue, новогрецьк. έκδοση ευρωΜπόντ / έκδοση ευρωομολόγου) – випуск в обіг нових єврооблігацій тощо.

Лінгвісти виділяють два шляхи перекладу: **переклад прямий** (запозичення, калькування, дослівний переклад) і **переклад непрямий** (зовнішній). Розглянемо основні способи перекладу економічної термінології.

Запозичення – відтворення фонетичними і морфологічними засобами однієї мови морфем, слів або словосполучень іншої мови: проформа інвойс (англ. proforma invoice, новогрецьк. προφόρμα / προτιμολόγιο invoice); антидемпінгове мито (англ. anti-dumping duty, новогрецьк. δασμός αντιντάμπινγκ) тощо.

Транслітерація – так званий квазібезперекладний метод передачі літер іноземної мови українськими літерами, незалежно від вимови: модем (англ. modem, новогрецьк. μόντεμ); робот (англ. robot, новогрецьк. ρομπότ) тощо.

Транскрибування – другий так званий квазібезперекладний метод передачі вимови англійського або новогрецького слова українськими літерами, тобто передача його фонетичного вигляду. Даний спосіб використовується як основний при-

йом перекладу власних імен і назв: Хелленік Емпоріо Груп (англ. Hellenic Emporio Group, новогрецьк. Ελληνικό Εμπόριο Γρουπ); Данаос (англ. Danaos, новогрецьк. Δαναός); Епсілон (англ. Epsilon, новогрецьк. Έψιλον) тощо.

Калькування – спосіб переказування лексичної одиниці оригіналу шляхом повної або часткової заміни її складових частин (морфем або слів) лексичними відповідниками в мові перекладу: статистичний контроль якості (англ. statistical quality control, новогрецьк. στατιστικός έλεγχος ποιότητας); доходи на одну акцію (англ. earnings per share, новогрецьк. κέρδη ανά μετοχή) тощо.

Дослівний переклад – прийом перекладу, при якому синтаксична структура оригіналу перетворюється на аналогічну структуру мови перекладу зі збереженням набору повнозначних слів і порядку їх розташування: купи одне, отримай друге у подарунок, тобто 1+1 безкоштовно (англ. BOGOF = Buy One Get One Free, новогрецьк. αγοράσε ένα λάβε ένα δωρεάν / αγοράσε ένα πάρε ένα τζάμπα); відрядно-прогресивний розрахунок робочого часу / дня (англ. graduated measured day work, новогрецьк. προοδευτική μέτρηση εργασιμής μέρας) тощо.

Транспозиція – спосіб, який полягає в заміні однієї частини мови іншою частиною мови без зміни сенсу всього повідомлення: копія товару (англ. me-too product, новогрецьк. προϊόν «ακριβές αντίγραφο»); ціноутворення на основі витрат (англ. cost-plus pricing, новогрецьк. τιμολόγηση με βάση το επιπλέον κόστος) тощо.

Опис – спосіб переказування багатокomпонентних термінів, які не мають словникових еквівалентів у рідній мові: виконання робіт згідно замовлення (англ. make to order, новогрецьк. παραγωγή ανάλογα με την παραγγελία); діаграма причин і результатів, яка відображає співвідношення між показником якості і чинниками, що на нього впливають, так званий «риб'ячий скелет» (англ. fishbone chat, новогрецьк. διάγραμμα «ψαροκόκαλο») тощо.

Еквіваленція – використання абсолютно різних стилістичних і структурних засобів для опису однієї й тієї ж ситуації в двох текстах: розглянути всі можливості (англ. to explore every avenue, новогрецьк. εξερευνώ κάθε δυνατότητα); яблуко розбрату (англ. bone of contention, новогрецьк. το μύλο της Έριδας) тощо.

Адаптація – спосіб, який часто використовується при синхронному перекладі у випадках, коли іншомовний термін не існує в мові перекладу і має бути переданий еквівалентним навантаженням: японська система розпорядку для ощадливого виробництва, однією з переваг якої є встановлення верхньої межі на кількість деталей, що очікують опрацювання, уникаючи таким чином перерахування всієї системи виробництва (англ. Kanban / just-in-time, новогрецьк. γιαιωνέζικο σύστημα «ακριβώς στην ώρα») тощо.

Особливе місце в аспекті перекладу економічних текстів займають термінологічні словосполучення. Серед *описового прийому* і *калькування*, розглянутих вище, виділимо наступні *прийоми перекладу багатокomпонентних термінів*, а саме:

– **переклад з використанням прийменників**: просування товару на ринку (англ. direct marketing, новогрецьк. άμεση προώθηση στην αγορά); безпека на роботі (англ. job security, новогрецьк. ασφάλεια στην εργασία) тощо;

– **переклад із зміною порядку компонентів атрибутивної групи**: компанія з мережею філій (англ. multi-divisional company, новогрецьк. εταιρεία με πολλά παραρτήματα); мережевий маркетинг на багатьох рівнях (англ. multi-level marketing, новогрецьк. μάρκετινγκ πολλών επιπέδων) тощо;

– **переклад одного з членів словосполучення групою пояснювальних слів**: міжнародний ефект Фішера, заснований на відсоткових ставках, а не на інфляції, який використовується для того, щоб передбачити і зрозуміти динаміку поточного і майбутнього обмінного курсу валюти (англ. International Fisher Effect, новогрецьк. διεθνής ελιδραση Fisher όπου οι διαφορές ύψους στα τρέχοντα επιτόκια μεταξύ των χωρών αντανακλούν πλήρως τις αναμενόμενες αλλαγές στις τιμές συναλλάγματος των νομισμάτων τους); «брудне» коливання валютних курсів, при якому уряд публічно заперечує прямі інтервенції на валютних ринках, продовжуючи здійснювати таємні інтервенції (англ. dirty float, новогрецьк. «βρώμικη» διακύμανση νομίσματος) тощо.

Зауважимо, що одним з найбільш використовуваних прийомів перекладу термінологічних словосполучень нами визначено **переклад за допомогою родового відмінка**: система цін (англ. price system, новогрецьк. σύστημα τιμής); контроль витрат (англ. cost control, новогрецьк. έλεγχος δαπανών); термін придатності (англ. maturity date, новогрецьк. ημερομηνία λήξης); пошук мотивації (англ. motivation research, новогрецьк. έρευνα κινήτρων); можливості ринку (англ. market potential, новогрецьк. πιθανότητα αγοράς); повернення податку (англ. tax return, новогрецьк. επιστροφή φόρου); лідер ринку (англ. market leader, новогрецьк. ηγέτης αγοράς) тощо.

Завершуючи, підкреслимо, що під час перекладу англійських багатокomпонентних термінів неминуче постає питання **компресії** в мові. Так, характерне для англійської мови явище не спостерігається в українській і новогрецькій мовах. Отже, стислість виразів англійської мови створює великі труднощі під час їх перекладу українською і новогрецькою мовами, вимагаючи **декомпресії**: обладнання, на якому завершено (серійний) випуск продукції (англ. end-of-life equipment; новогрецьк. εξοπλισμός, στον οποίο ολοκληρώθηκε η διαδικασία κατασκευής μιας σειράς προϊόντων); повний цикл від прийому замовлення до отримання товару клієнтом (англ. order-to-delivery cycle, новогрецьк. πλήρης κύκλος διαδικασιών μέχρι την παράδοση παραγγελίας στον τελικό πελάτη) тощо.

Висновки дослідження і перспективи. Переклад економічних текстів вимагає від перекладача високої відповідальності, ретельності у виборі способів перекладу і акуратності в деталях. Безперечно, економічний переклад передбачає знання предмету перекладу і його особливостей, володіння економічною термінологією, специфікою економічного стилю викладу і вміння точно передавати зміст документу. Так, проблема економічного перекладу полягає, перш за все, у неопізнаності перекладача у сфері наукової інфраструктури, неволодінні ним науковими термінами і, як наслідок, невмінні підібрати еквівалент у цільовій мові. Таким чином, перекладач, що працює в певній галузі, повинен ретельно вивчити способи відтворення термінології, а також мовні особливості вихідної мови.

Найбільш розповсюдженими лексичними прийомами перекладу економічних англійських і новогрецьких багатокomпонентних термінів нами визнано описовий спосіб передачі значення термінознаків і за допомогою родового відмінку. Проте найпростішими способами визначено методи транскрибування і транслітерації.

Вважаємо доцільним продовжити вивчення особливостей перекладу англійських і новогрецьких термінів українською мовою, зокрема у порівняльному аспекті. Адже адекватний переклад фахової термінології на тлі подальшого наукового дослідження методів перекладу набуває особливої значущості в контексті успішного становлення вітчизняної терміносистеми відповідно до міжнародних стандартів.

Література:

- Абабілова Н. М., Білокамінська В. Л. Особливості перекладу термінів українською мовою / Н. М. Абабілова, В. Л. Білокамінська // Молодий вчений. – Херсон, 2015. – № 2 (17). – С. 126–128.
- Мацак Ж. Г. Переклад термінів фінансової галузі українською мовою / Ж. Г. Мацак // Вісник КДПУ імені Михайла Остроградського. Частина 1. – 2008. – Вип. 1 (48). – С. 167–171.

3. Столярова А. А. Структурно-семантичні особливості новогорьких економічних термінів [Електронний ресурс] / А. А. Столярова // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – 2013. – Вип. 23. – С. 395–402. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psptkl_2013_23_53.

УДК 81'255.4'28:81'342 (045)

І. В. Струк,

Національний авіаційний університет, м. Київ

ФОНОГРАФІЧНІ АНОМАЛІЇ ДІАЛЕКТІВ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ ТВОРІВ М. ТВЕНА

Стаття присвячена проблемі відтворення діалектного мовлення. Виокремлено найбільш доцільні перекладацькі прийоми і способи перекладу фонографічних аномалій, якими послуговується перекладач для забезпечення адекватного розуміння реципієнтом мовних аномалій у перекладних творах американського письменника М. Твена.

Ключові слова: діалект, прийоми і способи перекладу, переклад, фонографічний рівень.

PHONOGRAPHIC ANOMALIES IN UKRAINIAN DIALECT TRANSLATIONS OF NOVELS BY MARK TWAIN

This study is devoted to analyzing Ukrainian translations of famous novels by Mark Twain, The adventures of Tom Sawyer and The Adventures of Huckleberry Finn. One of the features these novels are special for is that they are full of phonological features that cause many problems for the translator.

Phonological features are divided into the following two major groups: 1) occasional and 2) social and regional language anomalies. The main occasional features used in both texts are as follows: reduction of word-final consonant clusters, deletion of word final single consonant, deletion of unstressed initial and medial syllables. Eleven major types of social and regional language anomalies are recognized: labialization, palatalization, diphthongization, the use of participles with a-prefixes, rhythmic sound repetition, archaic graphemes and pronunciation, substitution of a negative prefix un- for on-, substitution of the vowel, substitution of fricatives [ð] for explosive [d], realization of thr sequences as th and eye dialect.

In order to deal with them successfully – to achieve the author intention which his style requires – translator needs self-immolation; he needs to transfer a phonographic anomaly from one culture to another. That's why we point out different translation methods and techniques that can help translator to do it successfully. They are: 1) missing letters; 2) dropping final letters 3) phonetic bandwidth 4) phonetic omission and 5) «write the way you hear».

Key words: dialect, translation technique and method, translation, phonographic level.

ФОНОГРАФИЧЕСКИЕ АНОМАЛИИ ДИАЛЕКТОВ В УКРАИНСКОМ ПЕРЕВОДЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ М. ТВЕНА

Статья посвящена проблеме воспроизведения диалектной речи. Выделены наиболее целесообразные переводческие приемы и способы перевода фонографических аномалий, которыми пользуется переводчик для обеспечения адекватного понимания реципиентом языковых аномалий в переводных произведениях американского писателя М. Твена.

Ключевые слова: диалект, приемы и способы перевода, перевод, фонографический уровень.

Питання фонетичного звучання персонажів у творах М. Твена «Пригоди Тома Соєра» та «Пригоди Гекльберрі Фінна», хвилювало не одне покоління дослідників-твенознавців. На сучасному етапі лінгвістичних розвідок це питання є вичерпним. Встановлено межі схожості графом діалекту М. Твена з південно-західним та афро-американським діалектами. Співзвучність фонографічних аномалій з реальними діалектами вжиті автором у тексті створюють потужну атмосферу, котра забезпечує читача не лише інформацією про героя, його соціальний статус, проте є важливим фактором забезпечення реальності образу персонажів. Намагання перекладача обійти ці «підводні камені» руйнують цілковите уявлення читача про твір, адже як наголошує Е. Г. Еткінд цікава, енергійна та вибухова мова, може бути лише «мова імпровізаційної непосредності», підслухана, списана і відтворена не за правилами літературної мови, а як окремий особливий сорт гідний поваги. У іншому випадку така мова буде вторинною, «котра нічого не відкриває і не здатна дивувати» [4, с. 28].

У перекладознавстві ще не прийшли до одностайної думки щодо шляхів відтворення одиниць фонографічного рівня, оскільки «українська мова не має усталеної системи засобів фонографічної стилізації на відміну від англійської» [8, с. 148]», а отже, імовірна фонетична реальність писаного тексту, здатна відтворити лише «вірогідні позиційно зумовлені варіації та варіанти. Натуральне варіювання передати неможливо» [9, с. 67].

Невідповідність критерій як мовних, так і культурних ставить перед перекладачем майже неможливе завдання, що вимагає творчих здібностей, гнучкості, професійного вміння та майстерності.

В основі фонографічної заміни може бути реконструкція комунікативної ситуації. Прийом передбачає можливість перекладача проводити аналогічне опитування носіїв афро-американського діалекту з подальшою обробкою отриманих відповідей. Такий підхід допомагає у виокремленні функцій, смислового навантаження та можливого впливу фонетичних аномалій первинного тексту на читацьку аудиторію. Представники соціальної групи особисто визначають межі, за які не може виходити перекладач. Окрім того, такий підхід надасть перекладачеві ключ до перекладу таких характерних ознак «живого» мовлення, як редукція звуків, палаталізація тощо [2, с. 196]. Однак, фонографічні аномалії художнього твору, суттєво відрізняються від вжитих в реальному житті, а отже їх передача має відбуватися за відмінними способами і прийомами.

У рамках сучасного вітчизняного і зарубіжного перекладознавства все більше практиків та теоретиків перекладу (О. В. Ребрій, А. Л. Фізарді,) схилиються до думки, що «альтернативною можна вважати стратегію, скеровану на відтворення фонографічних засобів мовленнєвої стилізації в мові оригіналу паралельними/аналогічними засобами мови перекладу» [8, с. 149].

Так, сучасний американський перекладач А. Фізарді, пропонує використовувати музичне транскрибування, яке реалізується за допомогою діакритичних знаків [12, с. 19]. Такий підхід робить можливим експлікацію авторського прийому і його емотивної сутності, оскільки «графічний (зоровий) образ завжди конкретніший за образ, створений мовою, а відповідно конкретнішим виявляється і його етнокультурний компонент» [7, с. 25].

Інші дослідники (до прикладу, А. Л. Борисенко, М. М. Моріні) пропонують відтворювати фонографічні аномалії за рахунок створення «мови у мові» або «віртуального» образу первинних фонографічних стилізацій, що складаються з неправильних або підлаштованих під місцевий колорит слів і фраз, фонетично адаптованих до правил цільової мови [13, с. 130]. Спорадичні спроби пошуку шляхів еквівалентного перекладу, свідчить про те, що відтворення фонетичних особливостей мови персонажа – завдання технічно вирішуване [1, с. 61–62].